-Veigues! Jo he estat en tres partits, i cada cop més a l'esquerra: el PSUC, amb el grup de 'Mientras Tanto', del Manolo Sacristan; a l'Organització d'Esquerra Comunista i al Moviment Comunista, però me'n vaig separar, perquè tenien estructura leninista. Democràcia interna? De què? Centralisme democràtic? Au, venga! Cal aprendre a pensar en lo propi cervell i ser crítics per naturalesa. Com em va dir un, jo sóc un 'independentista radical estratègic'.

-Està bé, això. I com ho trudueixes?

-Pos, que mos tapéssem lo nas i anéssem tots a una.

-Deus haver anat tants anys amb el nas tapat!

-Home, pos sí. Entre los 40 anys de franquisme i els altres 40 d'esta 'democràcia', collons, m'he passat tota la vida en la mateixa salsa! Fa uns vint anys me van venir a buscar estos xics d'Amics de l'Ebre, que han fet molt bona faena i que volien gent que es comprometés amb la idea, i jo els vaig preguntar: escolteu, i quan xaféssem lo callo, què fareu vatros? I em van contestar: Una de cal i una d'arena. I jo els vaig dir: Sabeu què? Doncs, no m'interessa, busqueus un paleta...

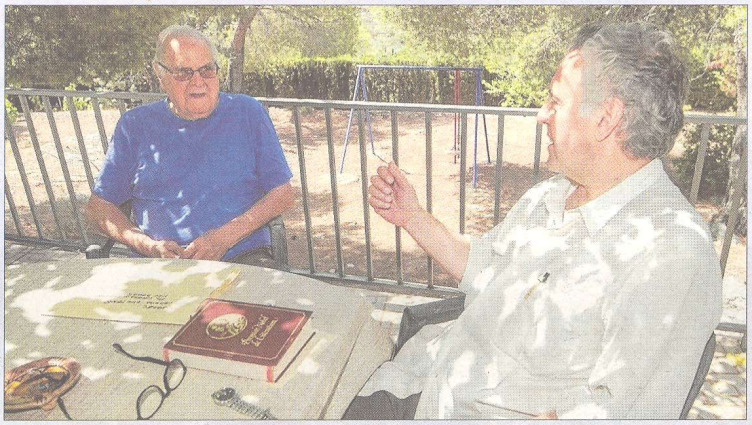
-Sempre fidel a les teves idees.

-Home, en lo possible, però tots tenim contradiccions. Ara, s'ha de xafar terra i no ser infantiloides.

Dibuixant i articulista

Albert Fabà aixeca el seu bastiment corporal i em convida a visitar el seu estudi-taller-biblioteca de pintor, dibuixant i també d'articulista, perquè havia escrit sucoses columnes al setmanari 'Ebro Informes', creat i dirigit per un altre personatge de 'campanilles', Josep Bayerri Raga, a qui saludo sovint al meu centre de convencions del Bar La Tertúlia, a tocar del poder municipal tortosí.

També per allí entra, quan té un minut, lo sinyor alcalde, Ferran Bel, senador pel PdCat a Madrid, que un dia, no fa gaire, va anar a veure el pintor per mirar d'organitzar una exposició antològica seva, en motiu dels seus 90 anys.

Fabà i Xavier Garcia conversen sobre la trajectòria artística del primer. FOTO: JOAN REVILLAS

Resum biogràfic

Albert Fabà i Llatse va néixer a Tortosa, el 8 de desembre de 1927. De família pagesa, va viure la guerra als 9, 10 i 11 anys, amb pares i avis refugiant-se, primer als afores de Tortosa i, després, en masos a l'Aldea i l'Ampolla.

Les dificultats de la immediata postguerra, amb la ciutat molt afectada pels bombardeigs de les forces alemanyes i italianes profranquistes, no van impedir-li acudir a unes sessions d'estudis elementals i poc després, en la seva adolescència, despertada la seva vocació per l'art, assistir a classes de dibuix a l'Escola del Treball i de còpia dels clàssics a l'escola de José Andreu.

Abans i després del servei militar, cap al 1947, fou alumne de l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona i, simultàniament, de l'Escola d'Art de Tortosa –ara sota els auspicis de la Diputació de Tarragona- on va ser deixeble del pintor Josep Antó.

En tenir el seu pare una empresa de pintura de parets, ben aviat el va enrolar en aquesta feina, un ofici que en aquella època, a diferència d'ara, tenia molt d'artístic i artesà, i així el noi va aprendre les tècniques de les arts decoratives, que va poder aplicar més tard en les reformes d'importants cases modernistes, com Casa Brunet (actual Cambra de Comerç de Tortosa, i abans Acadèmia Cots), on va treballar durant dos anys.

Mentrestant, ja als anys 50, s'afermà la seva vocació per l'art pictòric i formà part dels inicials nuclis artístics de la ciutat: el Círculo Artístico, el grup 'Delta 51' (al costat del món cultural tortosí: Manolo Pérez Bonfill, Vergés, Massip i Zoraida Burgos, i els artistes entre els quals el ja consagrat Ferran Arasa, els ascendents Benet Espuny i Paco Todó – des de Barcelona- i els emergents, el mateix Fabà, Roberto Escoda i Carles Vallès, impulsats pels crítics d'art Maties Ballester Cairat i Francesc González Cirer.

Una veritable revolució en el panorama artístic local, que entroncava amb les avantguardes europees, marcant distàncies amb l'art acadèmic del franquisme, i que va rebre el suport del món cultural barceloní (Cirici, Gasch, Llorens Artigas, Josep M. de Sucre, etc).

A la dècada següent, els 60, Fabà donà un pas més en el seu compromís per acostar l'art al poble i s'afegí al grup Macla-65, idea de Manolo Pérez i Frederic Mauri, amb altres artistes que s'iniciaven (Forner, Vilàs, Cartes, Chavarria, Rodés, etc), tots els quals marcats per la renovació estètica (Nou Realisme) i per la ideològica (PSUC).

En aquest context, Fabà va crear, entre 1975-77, les pintures 'Cròniques d'un temps. (1936-1953)', que exposà a diversos barris de Barcelona, a Tortosa i a La Llibreria La Rambla, de Tarragona.

En les dècades posteriors, lliure de compromisos partidistes, Fabà –inquiet i heterodox sempre- creà la sèrie 'Antinuclear', impactat per la construcció de les centrals d'Ascó (exposada als pobles per on passava la Marxa Antinuclear, l'agost del 80), i 'Visquem la Natura', al Palau Oliver de Boteller, el 84.

La primera antològica es produí, el setembre del 80, a la Casa de Cultura, a Tortosa, organitzada pel Club Universitari, amb un detallat pròleg del professor Francesc Massip.

Estaria molt bé, i de tota justícia, ell que ha lluitat tant per una societat justa, i així ho sol·licito, si convé amb el membret municipal corresponent, tal com es va fer amb altres il·lustres nonagenaris, el pintor Roberto Escoda i el poeta i professor Manuel Pérez Bonfill, i tal com s'hauria de fer amb Jesús Massip, també de 1927, arxiver, historiador i poeta, tots tres grans i bons amics de Fabà, impulsors tots de cultura catalana i compromís civil a la Tortosa desmantellada de la postguerra.

Em va mostrant les seves teles, dibuixos i gravats, aquells paisatges primerencs del país natal, tan lligats al mestratge de Ferran Arasa, aquells retrats d'objectes i figures de la ruralitat pròxima, d'un realisme expressionista tan intens, dintre de l'anomenada figuració social, i anys després, els 70, les pintures anomenades 'Crònica d'un temps' (1936-1953), entre la Guerra Civil i l' 'obertura' del Règim, plenes de les convulsions de l'abstracció que havien marcat la pintura nord-americana i europea dels anys anteriors.

En la dècada següent, els 80, amb el desencadenant de la irrupció atòmica tan a la vora seu, a Vandellòs i a Ascó, Fabà –que ja ha experimentat com funciona la maquinària partidista, tant si és d'esquerra convencional (PSUC) com alternativa (MCC)- esdevé militant convençut de l'ecologisme social i de la seva punta de llança més exigent, la fatídica qüestió nuclear, amb el mateix convenciment que la denúncia i activisme contra la destrucció programada de la naturalesa i, en un mot, de la vida, és la màxima crítica radical, popular i massiva que es mereix el capitalisme devorador.

Llavors el devia conèixer, quan elaborava les seves sèries pictòriques 'Antinuclear' i 'Visquem la Natura', que exposava en barris de Barcelona i pobles de l'Ebre, poc després de la Marxa Antinuclear (agost de 1980), des de Tortosa i l'Ametlla fins a Ascó, entre camins de pols i d'aigua vora el riu, talment la pujada al Gólgota on tots seríem rematats.

No a l'art per l'art

Continuem conversant al seu estudi, entre les teles de tota una vida, al costat dels llibres que li augmenten, si cap, més encara la indignació per la misèria del món actual.

-Xeic, que no em puc deslligar del context social, perquè si tots fóssem professors i artistes, qui llevarà la merda? Al poder no li ha interessat mai la cultura. On queden la Filosofia i les Humanitats, eh? Tot aquest avenç tecnològic que estem vivint, només serveix per a augmentar lo benefici del capital. Aquí està el asunto, perquè lo problema és l'acumulació del capital i, mentrestant, la gent no pren consciència del tema ecològic hasta que ve la catàstrofe. Per això, no he estat conforme amb los sindicats, perquè són economicistes, només preocupats pels jornals. De boquilla, molt, però a la pràctica, res. Curiosament, els qui han après més de la pràctica marxista han estat els capitalistes. El món és un ball de bastonets, xiquet!

-Ets un dinamitero. Ja ho sabia.

-Pos, què hem de fer? Estar assegudets davant la televisió? Ah, no t'ho pergues (perdis), també vaig protestar, en uns articles a 'Ebre Informes', per la cagada de mosca llépola de les escultures de Santiago de Santiago a l'anomenat Parc dels Prínceps de Tortosa, finançades per Celma. Vam recollir firmes, però no va servir de res. Afectava a la gent de corbata.

-I la funció actual de la pintura?

-És un tema no resolt, perquè estem ofegats per la tecnologia. I la robòtica mos acabarà d'ofegar, perquè no es necessitarà la gent.

-És allò de la "classe sobrera", que deia un metge, amic meu de Vilanova.

-Exacte, és bona. Què fem amb la gent? I amb els immigrants? Quan Lluís Racionero va escriure, fa anys, allò Del paro al ocio, es va equivocar, perquè ja veus com estem. I pel que em preguntaves de la pintura, crec que ha de ser mural, al carrer, i no de cavallet, que surt quan naix la burgesia, que és qui compra.

-I amb la guerra, en devíeu passar cada una!

-Ui, mare meua! Quan queien les bombes, m'agarrava a les faldetes de ma mare. Jo vaig néixer a la Plaça O'Callaghan, prop del Rastre, on ara hi ha els Jutjats i llavors hi havia l'antic Ajuntament. Quan Tortosa era Front de Guerra, mos van dir que havíem de marxar i, de primer, mos refugiàrem a la Pedrera de la Cinta, propietat de mon iaio, i després vam anar al terme de Rocacorba, a les muntanyes de l'Aldea.

Amb el carro i el matxo, tots damunt, amb matalaps i quatre sacs, i au! Llavors tots érem okupes, i casa que vèiem buida, tots a dins. A casa del Beato Juan, a l'Ampolla, vam arribar a ser vint-i-dos persones, tots família de ma iaia, i l'únic home era mon pare, que portava arròs i oli, i un dia mos acudix amb un tocino. Per sort, a la vora, hi havia un matador i una mandonguera, que va fer les baldanes. La gent que passava per allà deia: 'Collons, que bé que s'ho passen! Deuen ser del Règim!'. Pots comptar: a mon pare li van prendre el carro i el matxo i van estar a punt d'afusellar-lo.

Font: biblioteca.tortosa.cat